

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 196/2014
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Α΄ ΤΑΚΤΙΚΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ)
Συνεδρίαση της 29^{ης} Μαΐου 2014

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Ιωάννης Σακελλαρίου, Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Μιχαήλ Απόσσοσ, Αλέξανδρος Καραγιάννης, Αντιπρόεδροι του Ν.Σ.Κ, Παρασκευάς Βαρελάς, Ανδρέας Γραμματικός, Θεόδωρος Ψυχογιός, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Παναγιώτης Σπανός, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Κωνσταντίνος Χαραλαμπίδης, Ευγενία Βελώνη, Στυλιανή Χαριτάκη, Δημήτριος Χανής, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Γαρυφαλιά Σκιάνη, Κωνσταντίνος Κατσούλας, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριος Μακαρονίδης, Αλέξανδρος Ροϊλός, Ευστράτιος Συνοίκης, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Σταύρος Σπυρόπουλος, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Ευφροσύνη Μπερνικόλα Νομικός Σύμβουλος του Κράτους,

Αριθμός Ερωτήματος: Αριθμ. πρωτ. 2/96921/0023^Α/2013 του Υπουργείου Οικονομικών/ Διεύθυνση: 23^η Δημοσίου Χρέους /Τμήμα Α΄.

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται πότε αρχίζει ο χρόνος παραγραφής της αξίωσης του Α.Σ. που ενσωματώνεται σε έντοκο γραμμάτιο του Δημοσίου του οποίου την κατοχή στερήθηκε, αρχικά, ο ανωτέρω δικαιούχος, λόγω υπεξαίρεσης.

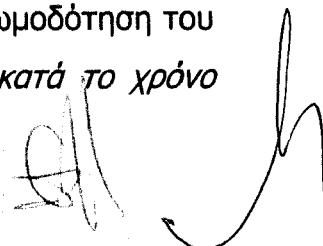

I. Από τα με αριθ. πρωτ. 2/8231/0023^A/13.2.2013 και 2/78176/0023 A/22.8.2013 έγγραφα της ερωτώσας υπηρεσίας και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης, προκύπτουν τα εξής:

1. Ο Α.Σ. είχε στην κατοχή του ένα έντοκο γραμμάτιο του Ελληνικού Δημοσίου αξίας 10.000.000 δραχμών έκδοσης 30.9.1993 και λήξης 30.9.1994. Στις 30.9.1994 υπέβαλε δήλωση απώλειας στην Τράπεζα της Ελλάδας (Διεύθυνση Εργασιών Δημοσίου), η οποία εξέδωσε την 1462/30.9.1994 ειδική εγκύκλιό της, απευθυνόμενη στις διοικήσεις των Τραπεζών, αναφορικά με την απώλεια του επίμαχου γραμματίου και τις ενέργειες που θα απαιτηθούν, σε περίπτωση εμφάνισης του εν λόγω τίτλου για εξόφληση. Ακολούθως, με την απευθυνόμενη ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή του κατά του Μ.Ε., με την οποία ιστορούσε ότι ο εναγόμενος του αφαίρεσε παράνομα, υπό τις συνθήκες που αναφέρονται στην αγωγή, ένα έντοκο γραμμάτιο του Ελλ. Δημοσίου, του οποίου ήταν νόμιμος κομιστής αξίας 10.000.000 δραχμών και λήξης 30.9.1994 και ότι αρνείται να του το επιστρέψει, ζήτησε να αναγνωρισθεί δικαιούχος του εν λόγω γραμματίου, να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να του το αποδώσει αυτούσιο και σε περίπτωση αδυναμίας να του το αποδώσει αυτούσιο, να υποχρεωθεί να του καταβάλει το ποσό της αξίας του. Επί της εν λόγω διαφοράς εκδόθηκε εν τέλει η με αριθ. 4725/2004 αμετάκλητη απόφαση του Εφετείου Αθηνών, με την οποία αναγνωρίσθηκε δικαιούχος του ως άνω γραμματίου ο Α.Σ. και υποχρεώθηκε ο κατέχων αυτό Μ.Ε. να του το αποδώσει, άλλως, σε περίπτωση αυτούσιας αδυναμίας απόδοσης του γραμματίου αυτού, να καταβάλει στον ενάγοντα το χρηματικό ποσό των 26.412,33 ευρώ.

2. Μετά την έκδοση της προαναφερόμενης αριθμ. 4725/2004 δικαστικής απόφασης και την υποβολή από τον ενδιαφερόμενο της από 24.9.2004 αίτησης για την εξόφληση της αξίωσής του, η Διοίκηση με το αριθ. πρωτ. 2/52087/0023/7.10.2004 έγγραφό της έθεσε το ερώτημα, εάν έχει παραγραφεί η απαίτηση του Α.Σ. από το παραπάνω έντοκο γραμμάτιο του Δημοσίου και αν μπορεί να εξοφληθεί αυτό στον Α.Σ. με μόνη την προσκομιδή της προαναφερόμενης απόφασης του Εφετείου Αθηνών.

Επί του ερωτήματος αυτού εκδόθηκε η με αριθ. 579/2004 γνωμοδότηση του ΝΣΚ, με την οποία έγιναν δεκτά, μεταξύ άλλων και τα εξής: «...κατά το χρόνο

γενέσεως της απαίτησης από το έντοκο γραμμάτιο (ήτοι κατά το χρόνο της λήξης αυτού - 30.9.1994...) υφίστατο νομικό κώλυμα για τη δικαστική επιδίωξη της απαίτησης αυτής, καθόσον ο μεν Α.Σ. δεν μπορούσε να προσκομίσει τον τίτλο, ώστε να υποχρεωθεί το Δημόσιο να τον εξοφλήσει και θα απεκρούετο με ένσταση στηριζόμενη στο άρθρο 893 Α.Κ., ο δε Μ. Ε. ή οποιοσδήποτε τρίτος κάτοχος του τίτλου που θα τον εμφάνιζε για πληρωμή θα απεκρούετο από το Δημόσιο με ένσταση κατά τα άρθρα 888-889 Α.Κ., με τον ισχυρισμό ότι τούτοι δεν είχαν δικαίωμα διάθεσης του τίτλου μετά τη γινόμενη δήλωση απώλειας του, και εν πάση περιπτώσει ότι η τυχόν πληρωμή του εντόκου γραμματίου δεν θα ελευθέρωνε το Δημόσιο, αφού θα έλειπε το στοιχείο της καλής πίστεως ως προς τον δικαιούχο της απαίτησης. Ενόψει των παραπάνω η απαίτηση του Α.Σ. δεν ήταν δικαστικά επιδιώξιμη από το επίμαχο έντοκο γραμμάτιο κατά το χρόνο της γενέσεώς της (ήτοι της ως άνω λήξης αυτού) και ως εκ τούτου ο χρόνος παραγραφής της εν λόγω απαίτησης δεν άρχισε να τρέχει από το χρόνο λήξης του εντόκου γραμματίου, αλλά μόλις πρόσφατα με την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών. ...Εξάλλου, κατ'εφαρμογή του άρθρου 893 Α.Κ. το Δημόσιο δεν μπορεί να εξοφλήσει το 10583625 έντοκο γραμμάτιο λήξεως 30.9.93 με την προσκομιδή μόνον της απόφασης του Εφετείου Αθηνών, αλλά θα πρέπει να προσκομισθεί από τον Α.Σ., που δυνάμει της πιο πάνω αποφάσεως αναγνωρίσθηκε δικαιούχος αυτού, και ο αντίστοιχος τίτλος (σώμα). ...».

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα το Τμήμα διατύπωσε τη γνώμη ότι «η απαίτηση από το έντοκο γραμμάτιο ..... δεν έχει υποκύψει σε παραγραφή και επομένως η αρμόδια υπηρεσία υποχρεούται να το εξοφλήσει στον Α.Σ., υπό την απαραίτητη όμως προϋπόθεση ότι αυτός θα προσκομίσει στην αρμόδια υπηρεσία το σώμα του εν λόγω εντόκου γραμματίου».

3. Με την απευθυνόμενη προς την Τράπεζα της Ελλάδος από 5-11-2009 Εξώδικη Πρόσκληση-Δήλωση ο Α.Σ. κάλεσε την Τράπεζα να ορίσει ημερομηνία εξόφλησης του εν λόγω γραμματίου γνωρίζοντας, ότι μετά την έκδοση της 4625/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών ουδέποτε ο Μ.Ε. του παρέδωσε το εν λόγω γραμμάτιο, ως υποχρεούταν μέχρι την ημερομηνία θανάτου του στις 17.10.2008. Σε απάντηση του εγγράφου αυτού η Τράπεζα της Ελλάδος με το αριθ. Α.Π.3270/17.11.2009 έγγραφο του Τμήματος Γενικών Θεμάτων της Διεύθυνσης

Νομικών Υπηρεσιών γνώρισε στον Α.Σ. ότι « ..... δεν είναι κατά νόμο δυνατή χωρίς τη φυσική κατοχή και προσκόμιση στην Τράπεζα της Ελλάδος, ενεργούσας ως εντολοδόχου του Ελληνικού Δημοσίου, του σώματος του τίτλου,.... εκτός εάν έχει κηρυχθεί ανίσχυρος ο τίτλος με δικαστική απόφαση,...».

Ακολούθως ο Α.Σ. με την απευθυνόμενη ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών από 20.12.2009 αίτησή του (με αριθ. δικογράφου κατάθεσης 4881/31.5.2010), στρεφόμενη κατά του Ελληνικού Δημοσίου, επικαλούμενος απώλεια του αξιόγραφου ζήτησε να κηρυχθεί αυτό ως ανίσχυρο. Επί της αίτησης αυτής εκδόθηκε η με αριθ. 361/2011 απόφαση του ανωτέρω δικαστηρίου με την οποία η αίτηση απορρίφθηκε, διότι, κατά τα ιστορούμενα, δεν πρόκειται περί τίτλου κλαπέντος, απωλεσθέντος ή καταστραφέντος και συνεπώς δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις των άρθρων 850 επ. του Κ.Πολ.Δ.

Επί της από 26.01.2012 νεότερης εξώδικης δήλωσης-πρόσκλησης του Α.Σ. προς την Τράπεζα της Ελλάδος η τελευταία με το αριθ. Α.Π. 79/21.2.2012 έγγραφο του Τμήματος Θεματοφύλαξης και Διαχείρισης Τίτλων Δημοσίου γνώρισε στον Α.Σ. «ότι εξόφληση ....του με αριθμό 10583625 εντόκου γραμματίου του Ελληνικού Δημοσίου έκδοσης 30.9.1993, λήξης 30.9.1994 και ονομαστικής αξίας 10.000.000 δραχμών (λαμβάνομένου μάλιστα εν προκειμένω υπόψη και του τεθέντος με την ΕφαΘ 4725/2004, αλλά και την υπ αριθ. 579/2004 ΓΝΜΣΗ του ΝΣΚ όρου), δεν είναι κατά νόμο δυνατή χωρίς τη φυσική κατοχή και προσκόμιση στην Τράπεζα της Ελλάδος, ενεργούσας ως εντολοδόχου του Ελληνικού Δημοσίου του σώματος του τίτλου ή, σε περίπτωση απώλειάς του, χωρίς την έκδοση εγγράφου του Δημοσίου που επέχει θέση τίτλου, μετά επιτυχή ολοκλήρωση της προβλεπόμενης στο νόμο διαδικασίας δικαστικής κήρυξης του ως ανίσχυρου. Η κοινοποιούμενη από εσάς υπ αριθ. 361/2011 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία απορρίπτει αίτησή σας για κήρυξη του τίτλου ανίσχυρου, προδήλως δεν μας επιτρέπει να αποστούμε-κάθε άλλο μάλιστα-από τη θέση μας , όπως αυτή διατυπώθηκε με την από 17.11.2009 επιστολή μας».

4. Κατόπιν τούτων η Διοίκηση με αφορμή την από 28.1.2013 εξώδικη δήλωση-πρόσκληση του Α.Σ. στην κατοχή του οποίου είχε ήδη περιέλθει από τις 19.10.2012 το σώμα του εντόκου γραμματίου μετά την παράδοση αυτού από τον υιό του θανόντος Μ.Ε., με το με αριθ. πρωτ. 2/8231/0023^Α /13.2.2013 έγγραφό

της έθεσε εκ νέου το ερώτημα *«εάν έχει παραγραφεί η απαίτηση του Α.Σ. από το έντοκο γραμμάτιο του Δημοσίου λήξης 30.9.1994, του οποίου δικαιούχος είχε αναγνωρισθεί ο Α.Σ. με την υπ' αριθμ. 4725/2004 τελεσίδικη απόφαση του Εφετείου Αθηνών και εάν το έντοκο γραμμάτιο του Δημοσίου μπορεί να εξοφληθεί στον Α.Σ.»*.

Επί του ερωτήματος αυτού εκδόθηκε η με αριθμ. 138/2013 γνωμοδότηση, με την οποία το Α' Τμήμα του Ν.Σ.Κ., λαμβάνοντας υπόψη την προγενέστερη με αριθμ. 579/2004 γνωμοδότηση, ότι, δηλαδή, ο χρόνος παραγραφής της επίμαχης αξίωσης του Α.Σ. άρχισε να τρέχει με την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών, και ότι *«από την ημερομηνία αυτή και μέχρι την κατάθεση της από 20.12.2009 αίτησης του Α.Σ., ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, που απορρίφθηκε με την υπ' αριθμ. 361/2011 απόφαση του ίδιου δικαστηρίου, δεν συνέτρεξε, (ούτε άλλωστε προβάλλεται ότι συνέτρεξε) κανένας από τους ως άνω αναφερόμενους νομίμους λόγους αναστολής ή διακοπής της παραγραφής»*, γνωμοδότησε ότι *«η απαίτηση του Α.Σ. από το έντοκο γραμμάτιο που αναφέρεται στο ιστορικό παραγράφηκε στις 4.6.2009, δηλαδή μετά τη συμπλήρωση πενταετίας από την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών και επομένως η αρμόδια υπηρεσία δεν μπορεί να εξοφλήσει στον Α.Σ., λόγω παραγραφής της σχετικής αξίωσης προς είσπραξή του»*.

5. Η ερωτώσα υπηρεσία, με αφορμή τις απευθυνόμενες προς την ίδια και τη Γενική Γραμματέα του Υπουργείου Οικονομικών από 15.7.2013 και 7.8.2013 επιστολές του Α.Σ. για την εξόφληση του εντόκου γραμματίου, με το με αριθμ. πρωτ. 2/78176/0023^Α/2013 έγγραφό της, επικαλούμενη πραγματικά δεδομένα τα οποία δεν είχαν τεθεί υπόψη του ΝΣΚ κατά την έκδοση της 138/2013 γνωμοδότησης (ότι δηλαδή η Διοίκηση δεν είχε απαντήσει στην ανωτέρω από 24.9.2004 αίτηση του Α.Σ. καθώς και ότι ο ίδιος είχε υποβάλει μεταγενέστερα και την από 7.2.2005 όμοια αίτηση επί της οποίας ομοίως δεν απάντησε η Διοίκηση), έθεσε εκ νέου το ερώτημα, εάν με βάση τα νεότερα αυτά δεδομένα διαφοροποιείται το χρονικό σημείο παραγραφής ως προς τα διαληφθέντα στη με αριθμ. 138/2013 γνωμοδότηση του Α' Τμήματος του Ν.Σ.Κ. και συνεπώς αν είναι δυνατή η εξόφληση του εντόκου γραμματίου στον κάτοχο αυτού Α.Σ.

Επί του ερωτήματος αυτού εκδόθηκε η με αριθ. 362/2013 γνωμοδότηση με την οποία διατυπώθηκε η γνώμη ότι, με βάση και τα νεότερα δεδομένα, η αξίωση που ενσωματώνεται στον αναφερόμενο στο ιστορικό τίτλο έχει υποκύψει στην, κατά τις κείμενες διατάξεις παραγραφή, και, επομένως δεν είναι δυνατή η εξόφλησή της.

6. Με το με αριθμ. πρωτ. 2/96921/0023^A/2013 έγγραφο της Γενικής Γραμματέως της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του υπουργείου Οικονομικών, ζητήθηκε να εισαχθεί το αναφερόμενο στην περίληψη της παρούσας ερώτημα στην Ολομέλεια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, ενώπιον της οποίας και εισήχθη με την αριθμ. πρωτ. 68669/20.5.2014 πρόσκληση του Προέδρου του Ν.Σ.Κ, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρων 5 παρ.2 και 6 παρ.3 του ν. 3086/2002, όπως ισχύουν.

7. Κατόπιν αυτών το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τακτική Ολομέλεια), γνωμοδότησε ως ακολούθως:

II. 1. Στα άρθρα 1 παρ. 1 και 3 και 2 παρ. 3 του ν.δ. 3745 της 31.8/9.9.1957 (Α 173) « Περὶ ἐκδόσεως ἐντόκων γραμματίων» ορίζεται ότι: « Άρθρο 1. 1. Εξουσιοδοτείται ο Υπουργός των Οικονομικών, όπως διαλογαρισμόν του Ελληνικού Δημοσίου συνάπτει δάνεια δι' εκδόσεως εντόκων γραμματίων, υπό προϋποθέσεις και όρους καθοριζόμενους εκάστοτε δι' αποφάσεων της Νομισματικής Επιτροπής. 2...3. Τα έντοκα γραμμάτια θα είναι τριμήνου, εξαμήνου, εννεαμήνου και δωδεκαμήνου χρονικής διάρκειας». « Άρθρο 2.... 3. Τα έντοκα γραμμάτια επί τη λήξει αυτών προσκομίζονται προς εξόφλησιν, ή ανανέωσιν αυτών. Έντοκα γραμμάτια, εμφανιζόμενα προς εξόφλησιν μετά την λήξιν αυτών, δεν αποφέρουσι τόκον, δια τον από της λήξεως μέχρι της προσκομίσεως αυτών προς εξόφλησιν χρόνον. Λήξαντα έντοκα γραμμάτια, προσκομιζόμενα προς ανανέωσιν, αποφέρουσι τόκον από της λήξεως αυτών και δι' άπαντα τον χρόνον της ανανέωσεως. Έντοκα γραμμάτια, λήξαντα και μη προσκομισθέντα προς εξόφλησιν, ή ανανέωσιν, εντός 30 ημερών από της λήξεως αυτών, θεωρούνται σιωπηρώς ανανεωθέντα, δι' εν τρίμηνον, εξάμηνον, εννεάμηνον ή δωδεκάμηνον από της λήξεώς των, αναλόγως της κατά την παρ. 3 του άρθρου 1 του παρόντος χρονικής διάρκειας των, και αποφέρουν τόκον από της λήξεώς των και δι' άπαντα τον χρόνον της σιωπηράς ανανεώσεως αυτών, μετά την λήξιν της οποίας ουδένα

τόκον αποφέρουσιν. Η εκ του κεφαλαίου και των τόκων των εντόκων γραμματίων αξίωσις των κομιστών αυτών υπόκειται εις πενταετή παραγραφήν, αρχομένην από της εξ ανανεώσεως λήξεως αυτών».

2. Στα άρθρα 888, και 893 του ΑΚ ορίζονται τα εξής: «*Άρθρο 888. Όποιος υπέγραψε έγγραφο που περιέχει υπόσχεσή του για κάποια παροχή στον κομιστή του εγγράφου (ανώνυμο χρεόγραφο), έχει υποχρέωση να καταβάλει στον κομιστή την παροχή, εκτός αν αυτός δεν έχει δικαίωμα να διαθέσει τον τίτλο.*» «*Άρθρο 893. Ο οφειλέτης έχει υποχρέωση παροχής μόνο αν του παραδοθεί ο τίτλος. Με την παράδοση ο οφειλέτης αποκτά αυτοδικαίως την κυριότητα του τίτλου και αν ακόμη ο κομιστής δεν είχε δικαίωμα να τον διαθέσει.*».

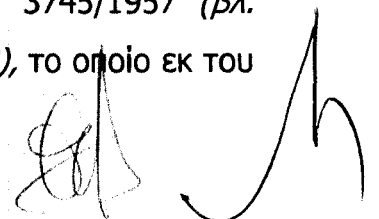
3. Στο άρθρο 93 του ν.δ. 321/1969 (Α' 205), το οποίο κατά το άρθρο 107 του ν. 2362/1995 (Α' 247), εφαρμόζεται στην προκείμενη περίπτωση, ως εκ του χρόνου γένεσης της αξίωσης, πριν από την θέση σε ισχύ του εν λόγω ν. 2362/1995, ήτοι πριν από την 1.1.1996 (βλ. άρθρο 119 του νόμου τούτου που προβλέπει άλλωστε, στο άρθρο 91 ανάλογη ρύθμιση), ορίζονται τα εξής: «*Άρθρο 93. Η παραγραφή άρχεται από του τέλους του οικονομικού έτους, καθ' ο εγεννήθη η αξίωσις και είναι δυνατή η δικαστική αυτής επιδίωξις.*».

III. Τα έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου, συνιστούν ανώνυμα χρεόγραφα (βλ. Α. Γεωργιάδης-Μ. Σταθόπουλος *Αστικός Κώδιξ, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Τόμος 4^{ος}, Ειδικό Ενοχικό, Έκδοση 1982. άρθρο 888 αρ. 96 με παραπ. σε Δελούκα, οπ.π., αρ. 77., Πέρδικα, αρ. 326,*) και ως εκ τούτου εφαρμόζονται και επί αυτών οι διατάξεις των άρθρων 888-900 ΑΚ «Περί ανωνύμων χρεογράφων» (βλ. Γνμ/σεις Ν.Σ.Κ. 74/2005, 579/2004), εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στη νομοθεσία που διέπει την έκδοσή τους πχ. ως προς την παραγραφή.

Από τη διάταξη του άρθρου 888 ΑΚ προκύπτει ότι το ανώνυμο χρεόγραφο είναι έγγραφο που περιέχει υπόσχεση παροχής στον κομιστή που έχει την εξουσία διάθεσης του τίτλου, ενσωματώνει δε τούτο ενοχικό δικαίωμα, δηλ. δικαίωμα απαίτησης της παροχής που υποσχέθηκε ο εκδότης. Από τη διάταξη του άρθρου 893 ΑΚ προκύπτει ότι ο νόμος συνδέει στενά την απαίτηση και το έγγραφο από το οποίο πηγάζει. Η εμφάνιση (και παράδοση) του τίτλου αποτελεί την αίρεση ή όρο από τον οποίο εξαρτάται η εκπλήρωση της υποχρέωσης του εκδότη. Ο όρος αυτός είναι αναγκαία συνέπεια της ενσωμάτωσης της απαίτησης στο έγγραφο και

θεμελιώνει υποχρέωση του κομιστή να παραδώσει τον τίτλο στον οφειλέτη για να αξιώσει την από μέρους του τελευταίου ταυτόχρονη καταβολή της παροχής (βλ. *A. Γεωργιάδης -Μ Σταθόπουλος όπ.π.υπό 893 αρ. 6 και 888 αρ. 23 και την εκεί παρ. σε Αποστολίδη, σ.626. ΑΠ 136/1903 Θέμ. ΙΖ'100. 293/1904 Θέμ. ΙΣΤ'67. 286/1907 Θέμ.ΙΘ'220. 302/1911 Θέμ. ΚΓ'52 191/1912 Θεμ. ΚΓ'613*). Ο εκδότης αρνείται νόμιμα να εκπληρώσει την παροχή αν ο δανειστής δεν έχει στην κατοχή του το έγγραφο (βλ. *A. Γεωργιάδης -Μ Σταθόπουλος όπ.π.υπό 888 αρ. 23*). Ο οφειλέτης-εκδότης έχει συνεπώς δικαίωμα επίσχεσης της παροχής, ώσπου να παραδώσει τον τίτλο ο κομιστής. Αν ο τίτλος κηρυχθεί δικαστικά ανίσχυρος, λόγω κλοπής, απώλειας ή καταστροφής του (ΑΚ 895), η διάταξη δεν εφαρμόζεται. Αν ο κομιστής δεν εμφανίσει το ανώνυμο χρεόγραφο στον οφειλέτη ή αρνηθεί να παραδώσει τούτο, ο οφειλέτης δικαιούται να παρακρατήσει την παροχή (ΑΚ 325 επ), δίχως να γίνεται υπερήμερος (βλ. *A. Γεωργιάδης -Μ Σταθόπουλος όπ.π. υπό 893 αρ. 6 και 7*). Κατά συνέπεια τούτων, το Δημόσιο υποχρεούται να εξοφλήσει τα έντοκα γραμμάτια, τα οποία εκδίδει σε ενσώματη μορφή, μόνο με την προσκόμιση των αντιστοίχων τίτλων από τον κομιστή αυτών (βλ. *Γνμ/σεις ΝΣΚ 74/2005, 579/2004, 813/1998*).

Περαιτέρω, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 2 παρ. 3 εδάφιο τελευταίο του ν.δ. 3745/1957, 93 του ν. δ. 321/1969 και 251 Α.Κ. (το οποίο έχει γενική εφαρμογή και στην ουσία επαναλαμβάνεται και περιέχεται στην ως άνω διάταξη του άρθρου 93 ν. 321/1969 ως προς την δυνατότητα της δικαστικής επιδίωξης της αξίωσης), συνάγεται ότι ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων που ενσωματώνονται σε έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου, είναι, κατ' αρχήν, και ως προς το κεφάλαιο και ως προς τους τόκους αυτών πέντε ετών και αρχίζει από την ημερομηνία που τα έντοκα γραμμάτια λήγουν μετά την αυτοδίκαιη (σιωπηρή) ανανέωσή τους για χρόνο ίσο προς την αρχική τους διάρκεια. Σε κάθε περίπτωση όμως νόμιμη προϋπόθεση της έναρξης της παραγραφής αξίωσης κατά του Δημοσίου, ανεξάρτητα από τον χρόνο αυτής και το ειδικότερο σημείο έναρξής της, είναι η κατά νόμο δυνατότητα δικαστικής επιδίωξης αυτής (*ΑΠ 366/2013, 1366/2012, 1372/2010, ΟΛΑΠ 33/1988, κ.ά.*) τούτο δε ισχύει και για την πενταετή παραγραφή του άρθρου 2 παρ. 3 εδάφιο τελευταίο του ν.δ. 3745/1957 (βλ. *Γνμ/σεις ΝΣΚ 74/2005, 579/2004, 533/2001, 267/2001, 813/1998*), το οποίο εκ του

ότι τοποθετεί το χρονικό σημείο έναρξης της προκείμενης παραγραφής στο χρόνο λήξης των εντόκων γραμματίων, ουδαμώς θέτει εκποδών τον ανωτέρω γενικό κανόνα των άρθρων 93 ν.δ. 321/1969 και 251 Α.Κ. Η δικαστική επιδίωξη δεν είναι δυνατή μόνον εφόσον αποκλείεται η υπό του δικαιούχου έγερση της αγωγής, λόγω νομικών κωλυμάτων. Κωλύματα νομικής φύσης εμποδίζοντα την επιδίωξη της αξίωσης είτε ειδικώς αναφέρονται στο νόμο ότι έχουν και τη συνέπεια αυτή, π.χ. η παράδοση του έργου για να καταβληθεί η αμοιβή του εργολάβου (Α.Κ.694) (βλ. *Κωνσταντίνο Σημαντήρα Γενικαί Αρχαί του Αστικού Δικαίου Έκδοσις Τρίτη Αναθεωρημένη Ημίτομος Β΄σελ.694.*), είτε συνίστανται στην ύπαρξη μιας αναβλητικής ένστασης, η οποία αντιτασσόμενη έχει κατά νόμο ως συνέπεια τον αποκλεισμό της δικαστικής επιδίωξης της αξίωσης. (βλ. *Α.Π. 684/1984 ΝΟΒ/1985(454), 1138/1983 ΝΟΒ/1984(669), 891/1982 ΝΟΒ/1983(976), 354/1979 ΝΟΒ/1979 (1429). Γνμ/σεις ΝΣΚ 74/2005, 579/2004, 533/2001 με την εκεί αναφερόμενη βιβλιογραφία και νομολογία).*

Κατ' ακολουθία τούτων, η παραγραφή αξιώσεων των οποίων η επιδίωξη δεν εμποδίζεται από νομικά κωλύματα, ούτε η άσκηση αυτών περιορίζεται από ορισμένη προθεσμία, ούτε προϋποθέτει όχληση, δηλαδή οι οποίες δύνανται να ασκηθούν οποτεδήποτε, κατά βούληση του δικαιούχου, αρχίζει από της γένεσής τους.

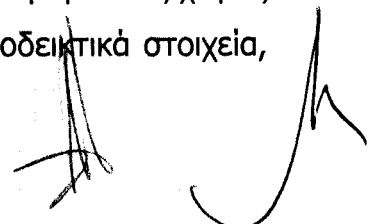
Ενόψει των ανωτέρω και μετά από συζήτηση, που διεξήχθη μεταξύ των μελών της Ολομέλειας επί του τιθεμένου ερωτήματος, διατυπώθηκαν οι εξής δύο γνώμες:

1. Κατά την γνώμη της πλειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τους Ιωάννη Σακελλαρίου, Πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Μιχαήλ Απέσσο, Αντιπρόεδρο του Ν.Σ.Κ, Παρασκευά Βαρελά, Ανδρέα Γραμματικό, Θεόδωρο Ψυχογιού, Παναγιώτη Παναγιωτουνάκο, Παναγιώτη Σπανό, Γιώργο Κανελλόπουλο, Κωνσταντίνο Χαραλαμπίδη, Στυλιανή Χαριτάκη, Δημήτριο Χανή, Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Γαρυφαλιά Σκιάνη, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριο Μακαρονίδη, Αλέξανδρο Ροϊλό, Ευστράτιο Συνοϊκή, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη και Σταύρο Σπυρόπουλο, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (**ψήφοι 21**), σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην ανωτέρω σκέψη, κατά το χρόνο γένεσης της αξίωσης του Α.Σ. από το έντοκο γραμμάτιο (δηλ. κατά το χρόνο λήξης αυτού ή της κατόπιν ανανέωσης λήξης αυτού) υφίστατο νομικό κώλυμα για τη δικαστική επιδίωξη της αξίωσης αυτής έναντι του Δημοσίου, καθόσον ο Α.Σ. δεν

μπορούσε να προσκομίσει τον τίτλο ώστε να υποχρεωθεί το Δημόσιο να τον εξοφλήσει και θα απεκρούετο με ένσταση στηριζόμενη στο άρθρο 893 Α.Κ. Το κώλυμα αυτό δεν ήρθη αμέσως μετά την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών, αλλά μόλις προσφάτως και συγκεκριμένα στις 19.12.2012, ημερομηνία κατά την οποία περιήλθε στην κατοχή του Α.Σ. ο τίτλος μετά την παράδοσή του από τον υιό του θανόντος Μ.Ε. Από την ημερομηνία αυτή δηλαδή από 19.12.2012, η αξίωση του ως άνω δικαιούχου έναντι του Δημοσίου κατέστη δικαστικώς επιδιώξιμη από του τέλους δε του οικονομικού αυτού έτους, δηλαδή, από 1.1.2013 άρχισε να τρέχει η πενταετής παραγραφή του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν.δ. 3745/1957, η οποία δεν έχει συμπληρωθεί, δυναμένης ως εκ τούτου της αρμόδιας υπηρεσίας να προβεί στην εξόφλησή του.

Ενόψει των ανωτέρω, κατά την γνώμη της πλειοψηφίας, η αξίωση του τίτλου που αναφέρεται στο ιστορικό δεν έχει υποκύψει στην κατά τις κείμενες διατάξεις παραγραφή και επομένως είναι δυνατή η εξόφλησή της.

2. Κατά την γνώμη της μειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τους, Αλέξανδρο Καραγιάννη Αντιπρόεδρο του ΝΣΚ, Ευγενία Βελώνη και Κωνσταντίνο Κατσούλα, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (**ψηφοί 3**), η αδυναμία της φυσικής κατοχής του ως άνω εντόκου γραμματίου από τον Α.Σ., λόγω της υπεξαίρεσής του από τον Μ.Ε., δεν συνιστά νομικό κώλυμα που εμπόδισε την έναρξη της προβλεπόμενης στην παράγραφο 3 του άρθρου 2 του ν.δ/τος 3745 της 31 8/9.9.1957 πενταετούς παραγραφής, που άρχισε, κατά την εν λόγω διάταξη, σε συνδυασμό με την εν προκειμένω εφαρμοστέα διάταξη του άρθρου 93 του ν.δ/τος 321/1969, να τρέχει από το τέλος του οικονομικού έτους της εξ ανανεώσεως λήξης αυτού (30.9.1995), αλλά πραγματικό λόγο που εμπόδιζε την πληρωμή του. Ο λόγος αυτός, θα μπορούσε, ενδεχομένως, να θεμελιώσει λόγο αναστολής της ως άνω πενταετούς παραγραφής, κατά τα προβλεπόμενα στις εν προκειμένω εφαρμοστέες από άποψη διαχρονικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 255 παρ. 1 Α.Κ., 94 του ν.δ/τος 321/1969 και 92, 107 και 119 του νόμου 2362/1995, όμως, το ζήτημα αυτό συναρτάται με το χρόνο κατά τον οποίο συνέτρεξε ο λόγος της αναστολής και με το χρόνο λήξης αυτής, ήτοι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, με το χρόνο που έλαβε χώρα η υπεξαίρεση του τίτλου και με το χρόνο κατά τον οποίο περιήλθε εις χείρας του Α.Σ. ο τίτλος. Περί αυτών, όμως, δεν υπάρχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία,

δοθέντος ότι, το εν λόγω γραμμάτιο φέρεται, κατ' αρχήν, ως απολεσθέν (σχετική η από 30-9-1994 δήλωση και υπό την αυτή ημερομηνία ειδική εντολή της Τράπεζας της Ελλάδος), ότι με την εκδοθείσα το έτος 2004 αμετάκλητη απόφαση του Εφετείου Αθηνών (αριθ. 4725/2004) ο Α.Σ. αναγνωρίσθηκε δικαιούχος του εν λόγω γραμματίου και υποχρεώθηκε ο κατέχων αυτό να του το αποδώσει, άλλως σε περίπτωση αυτούσιας αδυναμίας να καταλάβει στον ενάγοντα το χρηματικό ποσό την 26.412,33 ευρώ, ενώ μόλις στις 19-12-2012 (σχεδόν οκτώ έτη αργότερα) φέρεται ότι ο τίτλος περιήλθε εν τέλει στην κατοχή του, στοιχεία ελλιπή και αβέβαια να επιστηρίξουν λόγο αναστολής της υπέρ του Δημοσίου συντελεσθείσας παραγραφής, το βάρος απόδειξης των οποίων, σε κάθε περίπτωση, είχε ο Α.Σ. και όχι το Δημόσιο.

Υπό τα δεδομένα αυτά, κατά την γνώμη της μειοψηφίας, το Δημόσιο δεν υποχρεούται να προβεί σε εξόφληση του προαναφερόμενου εντόκου γραμματίου, καθόσον ο χρόνος παραγραφής του έχει ήδη προ πολλού συμπληρωθεί (από του έτους 2000), χωρίς να προκύπτει αναμφισβητήτως ότι συνέτρεξαν λόγοι διακοπής της παραγραφής ή και αναστολής αυτής.

V. Ενόψει όλων των ανωτέρω, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τακτική Ολομέλεια), γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι επί του υποβληθέντος ερωτήματος προσήκει η απάντηση, ότι η αξίωση του τίτλου που αναφέρεται στο ιστορικό δεν έχει υποκύψει στην κατά τις κείμενες διατάξεις παραγραφή και επομένως είναι δυνατή η εξόφλησή της.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 11-06-2014

Ο Πρόεδρος

Ιωάννης Σακελλαρίου

Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Ευφροσύνη Μπερνικόλα

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους